

ΚΥΠΡΙΑΚΑΙ ΣΠΟΥΔΑΙ

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΒΡΑΒΕΥΘΕΝ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ζεΐδωρος Ύετος

*Τιμητικὸς Τόμος στὸν Καθηγητὴ Δημήτριον Δ. Τριανταφυλλόπουλον
ἐπὶ τῇ ἐβδομηκονταπενταετηρίδι του*

ΤΟΜΟΣ ΟΗ΄-ΟΘ΄
2016-2017

Ἀρχιμανδρίτου Φωτίου Ἰωακείμ,
Ἀνέκδοτος ἀσματικὸς κανόνας
πρὸς τὸν ὅσιον Ἰωάννη τὸν Λαμπαδιστὴ

– ΑΝΑΤΥΠΟ –

ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΚΥΠΡΟΣ
2019

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΟΗ' - ΟΘ' 1 (2016-2017)

Ζεΐδωρος Ύετὸς

Τιμητικὸς Τόμος στὸν Καθηγητὴ Δημήτριο Δ. Τριανταφυλλόπουλο
ἐπὶ τῇ ἐβδομηκονταπενταετηρίδι του

Tabula Gratulatoria.....	15
Χαράλαμπος Γ. Χοτζάκογλου, Προλογικὸν Σημείωμα.....	19
Χαράλαμπος Γ. Χοτζάκογλου, Βιογραφικὸ Σημείωμα Δημήτριου Δ. Τριανταφυλλόπουλου	23
Χαράλαμπος Γ. Χοτζάκογλου, Ἐργογραφία Δημήτριου Δ. Τριανταφυλλόπουλου.....	29

Α' ΜΕΡΟΣ • ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

1. Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνης Ἀθανάσιος, Περὶ τὴν «ἐφιαλτικὴν» ἀρχιτεκτονικὴν.....	85
2. Jenny Albani, <i>The Tree of Life and the Mosaic Frieze at the Stoclet Palace. Tracing Gustav Klimt's Byzantine Connection</i>	91
3. Constantine M. Vapheides, <i>The "Melisende" psalter reconsidered</i>	111
4. Γεώργιος Βελένης, Γλωσσικὲς παρατηρήσεις σὲ βυζαντινὲς καὶ μεταβυζαντινὲς ἐπιγραφές.....	139
5. Ἰωάννης Βιταλιώτης, Ἀρχὴ παιδείσεως ἢ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις: Γύρω ἀπὸ ὀρισμένα ζητήματα ὁρολογίας στὴ μελέτῃ τῆς μεταβυζαντινῆς ζωγραφικῆς.....	161
6. Νικόλαος Γκιολές, Τὸ εἰκονογραφικὸ πρόγραμμα τοῦ νάρθηκα τοῦ Καθολικοῦ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Λαμπαδιστῆ στὸν Καλοπαναγιώτη.....	183
7. Νικόλαος Γραϊκος, Ἡ ἐκλεκτικιστικὴ φυσιογνωμία τῆς νεοελληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωγραφικῆς καὶ τὰ αἰτούμενα τῆς σημερινῆς ἔρευνας.....	207

10 ■ Πίναξ Περιεχομένων

8.	Αικατερίνη Π. Δελλαπόρτα, <i>Παράσταση δέησης πρὸς τὴν Παναγία ἀπὸ τὸ Γαητάνι Ζακύνθου</i>	233
9.	Λάζαρος Δεριζιώτης, Σπύρος Κουγιουμτζόγλου, <i>Τὸ ἑλληνιστικὸ καὶ ρωμαϊκὸ παρελθὸν μίας παλαιοχριστιανικῆς περιόδου στὴν περιοχὴ τῆς Περραιβικῆς Τριπολίτιδος τῆς Θεσσαλίας</i>	251
10.	Ἰωάννης Α. Ἡλιάδης, <i>Ἀπεικονίσεις μουσικῶν ὀργάνων στὴν ἐκκλησιαστικὴ εἰκονογραφία κατὰ τὴν περίοδο τοῦ Διαφωτισμοῦ: Τὸ παράδειγμα τοῦ Καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Λευκωσίας</i>	269
11.	Ἀρχιμανδρίτου Φωτίου Ἰωακείμ, <i>Ἀνέκδοτος ἁσματικὸς κανόνας πρὸς τὸν ὅσιο Ἰωάννη τὸν Λαμπαδιστὴ</i>	281
12.	Ἀρχιμ. Γρηγόριος Ἰωαννίδης, <i>Διατάξεις προχειρίσεων ψάλτη καὶ ἀναγνώστη στὰ κυπριακὰ Εὐχολόγια</i>	299
13.	Ἀρχιμ. Βενέδικτος Ἰωάννου, <i>Ἡ ἀλληλεξάρτηση Τυπικῆς Διαθήκης καὶ Ἐγκλείστρας τοῦ ἁγίου Νεοφύτου στὴν Πάφο</i>	331
14.	Δημήτριος Α. Ἰωσηφίδης, <i>Ἀνέκδοτη κυπροσυλλαβικὴ ἐπιγραφὴ ἐπὶ πηλίνου εἰδωλίου ταύρου</i>	347
15.	Ἰωάννης Θεοχαρίδης, <i>Οἱ κάτοικοι τῆς Κακοπετριάς σύμφωνα μὲ τὴν ἀπογραφὴ τοῦ 1831</i>	355
16.	Δημήτριος Ἐμμ. Καλομοιράκης, <i>Ἡ Τετραπλὴ «καινὴ» ἀνάγνωση τῆς ἱστορήσεως τοῦ Πρωτάτου</i>	365
17.	Flora Karagianni, <i>The influence of Constantinople in the ecclesiastical architecture of the coastal line of the Black Sea (13th-15th c.)</i>	407

ΤΟΜΟΣ ΟΗ΄-ΟΘ΄ 2 (2016-2017)

18.	Ἀνέστης Κεσελόπουλος, <i>Ἡ ἔννοια τῆς κενώσεως στὴν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολὴ καὶ ἡ σημασία της γιὰ τὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας</i>	431
19.	Μαρίνα Κυριακίδου, <i>Τὸ εἰκονοστάσιο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου στὸ χωριὸ Ἄλωνα</i>	441
20.	Κώστας Ν. Κωνσταντινίδης, <i>Ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων σὲ δημῶδες κείμενο ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὅρος</i>	459
21.	Ἄγγελος Γ. Μαντᾶς, <i>Βησσαρίων Πλήθωνι. Ἀλήθεια καὶ ἀληθοφάνεια σὲ μιὰ πεποιημένη ἐπιστολὴ</i>	477

22. Theodoros Mavrogiannis, <i>The «House - Annex of Eustolios» at Kourion in Cyprus: 435 A.D.</i>	509
23. Χαραλαμπία Α. Όλυμπίου, <i>Η σύνθεση της Δευτέρας Παρουσίας στους βυζαντινούς ναούς της Κύπρου</i>	531
24. Νίκος Όρφανίδης, <i>Σχόλια στην παπαδιαμαντική λογοτεχνία των Χριστουγέννων</i>	551
25. Άννα Παναγιώτου-Τριανταφυλλοπούλου, <i>Άνθρωπωνύμια σε έπιγραφές πρωτοχριστιανικής και παλαιοχριστιανικής περιόδου από τη Μακεδονία</i>	565
26. Βαρβάρα Ν. Παπαδοπούλου, <i>Άμφιπρόσωπη εικόνα από τὸ Νησί τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων. Συμβολή στη ζωγραφική τῆς βυζαντινῆς Ἡπείρου</i>	581
27. Πέτρος Παπαπολυβίου, <i>Δύο άθησαύριστα κείμενα για τήν Άμμόχωστο και τή Σαλαμίνα σε περιοδικά τῆς Σμύρνης και τῆς Ἐρμούπολης (1844-1846)</i>	599
28. Δημήτρης Παυλόπουλος, <i>Χάραξε ό Κόντογλου;</i>	615
29. <i>μαστρ' Ἀργύρης Πετρονώτης, Μαστρό-, μάστορο-, μαῖστορο-, μαῖστωρ < λατινικό magister</i>	627
30. Ἑλένη Προκοπίου, <i>Οί ιστορικές και άρχαιολογικές πηγές για τήν Ἱερά Μονή τοῦ Συμβούλου και τή γύρω περιοχή</i>	641
31. Γιάννης Ρηγόπουλος, <i>Ἰωάννου Κορνάρου: Ἅγιος Χαραλάμης με σκηνές τοῦ βίου του, 1773.</i>	657
32. Ἰωσήφ Ροηλίδης, <i>Ό Ὁρθόδοξος μοναχισμός στὸν άπώτερο Βορρά. Μία άρχιτεκτονική άποτίμηση</i>	681
33. Helen Saradi, <i>Christodorus of Koptus, The Statuary of the Baths of Zeuxippos: Virgilian Heroes in a Constantinopolitan Context</i>	703
34. Ἀγγελική Στρατή, <i>Ό ναός τῶν Ἀγίων Τριῶν στην Καστοριά. Σχόλια και παρατηρήσεις στὸν ζωγραφικό του διάκοσμο (τοιχογραφίες και εἰκόνες)</i>	719
35. Νικόλαος Δ. Τριανταφυλλόπουλος, <i>Ἐπιστολικά σχόλια τοῦ Κ. Γ. Πιτσάκη στὸν Παπαδιαμάντη</i>	743
36. Εὐθύμιος Ν. Τσιγαρίδας, <i>Εἰκόνα τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στην Καστοριά</i>	753
37. Ἰωάννης Τσιουρῆς, <i>Μία άγνωστη τοιχογραφμένη σύνθεση Βαπτίσεως τοῦ Χριστοῦ με σκηνές τοῦ βίου τοῦ άγίου Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου στην Κέρκυρα</i>	765
38. Κώστας Τσουρῆς, <i>Ἵδρευση άστικῶν έγκαταστάσεων στη βυζαντινή περιφέρεια (9ος-15ος αἰ.)</i>	785
39. Χάρης Φεραῖος, <i>Άρχιτεκτονική και τραγικό! – Μία έκδοχή</i>	805

ΤΟΜΟΣ ΟΗ΄ - ΟΘ΄ 3 (2016-2017)

40. Άνδρέας Φούλιας, <i>Νέα στοιχεία για τὸν ναὸ τῆς Παναγίας τῆς Κυῤῥᾶς στὰ Λειβάδια Ἀμμοχώστου</i>	831
41. Εὐγενία Χαλκιᾶ, <i>Παλαιοχριστιανικὴ Νικόπολη. Οἱ πρῶτες ἀνασκαφές καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Φιλαδελφεύς</i>	843
42. Κυριάκος Χαραλαμπίδης, <i>Στὰ στέφανα τῆς κόρης του (Ἱεροφάνεια)</i>	861
43. Χριστόδουλος Ἀ. Χατζηχριστοδούλου, <i>Ὁ παλαιὸς ναὸς τῆς Παναγίας Θεοσκεπαστῆς στὴν Κάτω Πάφο</i>	875
44. Ἀνθὴ Γ. Χοτζάκογλου, <i>Ὁ Καραγκιόζης ὡς “νόστιμον ἡμῶν”: Τὸ Θέατρο Σκιῶν τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν</i>	883
45. Χαράλαμπος Γ. Χοτζάκογλου, <i>Παρατηρήσεις στὴν εἰκονογραφία δύο ναῶν τοῦ 17ου αἰῶνος: ὁ Προφήτης Ἡλίας καὶ ὁ Ἅγιος Παντελεήμων Στεμνίτσης καὶ ἡ ταυτότητα τοῦ ζωγράφου τους</i>	939
46. Ἰωάννης Π. Χουλιάρᾶς, <i>Ἀνασκαφὴ παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς στὸν Δρυμὸ Βόνιτσας. Οἱ μαρτυρίες τῶν χορηγικῶν ἐπιγραφῶν</i>	983
47. Εὐάγγελος Χρυσός, <i>Τὸ Βυζάντιο: Ἡ Αὐτοκρατορία τῆς Κωνσταντινουπόλεως</i>	1005
48. Κρίτων Χρυσοχοΐδης, <i>Ὁ γραφέας Δημήτριος ἐν χώρᾳ Ναυπάκτου ταυτίζομενος μετὸν Διονύσιο, Προηγούμενο Ἰβήρων (β΄ ἡμῶν 15ου – ca 1539)</i>	1023
49. Νάσω Χρυσοχοῦ, <i>Ἡ ἐξελικτικὴ πορεία τῶν δίκλιτων καὶ τῶν διπλῶν ὀρθόδοξων ναῶν τῆς Κύπρου</i>	1037

Β΄ ΜΕΡΟΣ • ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

1. Ἄννα Παναγιώτου-Τριανταφυλλοπούλου, <i>Δύο προσωπικότητες τῆς κυπριακῆς ἀρχαιολογίας: Ἰνῶ (1929-2018) καὶ Κυριάκος Νικολάου (1918-1981)</i>	1069
--	------

Γ΄ ΜΕΡΟΣ • ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ – ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

1. Χαράλαμπος Γ. Χοτζάκογλου: <i>Κωνσταντίνου Κλεάνθους, Τὸ Καϊμακλί χθές καὶ σήμερα, Λευκωσία 2011-2015</i>	1101
--	------

2. Χαράλαμπος Γ. Χοτζάκογλου: Προσκυνητάριο τῶν Ἱερῶν Ναῶν Καϊμακλίου (ἐπιμ. Καλλιόπη Πρωτοπαπᾶ), Λευκωσία 2015 1111
3. Ἡ Ζωὴ μετὰ θάνατον. Κατάλογος Ἑκθέσης (Πάφος 4-31/7/2017), (ἐπιμ. Χαράλαμπος Γ. Χοτζάκογλου, Ἰωάννης Ἀνδ. Ἡλιάδης), Λευκωσία 2017/
The Life after Death. Exhibition's Catalogue (Pafos July 4-31, 2017), (ed. Ch. G. Chotzakoglou, Io. A. Eliades), Lefkfosia 2017 1123

Δ΄ ΜΕΡΟΣ • ΤΟ ΕΚΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

2016

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ: Ἐλευθέριος Ἀντωνίου.....	1129
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ: Μαρία Κτωρῆ.....	1130
ΜΑΡΤΙΟΣ: Μιχάλης Ἀντωνίου	1132
ΑΠΡΙΛΙΟΣ: Ἄντρη Θεοφάνους	1133
ΜΑΪΟΣ: Ἄντρη Θεοφάνους	1134
ΙΟΥΝΙΟΣ-ΙΟΥΛΙΟΣ: Ἄντρη Θεοφάνους	1135
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ : Ἄντρη Θεοφάνους.....	1136
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ-ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ: Ἐλένη Χρίστου.....	1138
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ: Ἐλένη Χρίστου.....	1140

2017

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ: Ἐλένη Χρίστου.....	1143
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ: Παναγιώτα Κωνσταντίνου.....	1144
ΜΑΡΤΙΟΣ: Κωνσταντίνος Θεοφάνους.....	1145
ΑΠΡΙΛΙΟΣ: Κωνσταντίνος Θεοφάνους.....	1147
ΜΑΪΟΣ: Κωνσταντίνος Θεοφάνους.....	1148
ΙΟΥΝΙΟΣ: Κωνσταντίνος Θεοφάνους.....	1149
ΙΟΥΛΙΟΣ: Κωνσταντίνος Θεοφάνους, Ἐλένη Χρίστου.....	1150
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ : Κωνσταντίνος Θεοφάνους.....	1151
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ: Κωνσταντίνος Θεοφάνους	1152
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ: Κωνσταντίνος Θεοφάνους	1153

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ: Κωνσταντίνος Θεοφάνους, Ἑλένη Χρίστου	1154
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ: Κωνσταντίνος Θεοφάνους.....	1155

Ε΄ ΜΕΡΟΣ • ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ – ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ-ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΑ- ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΙ

2016

Χρονικά τῆς Ἑταιρείας καὶ τοῦ Μουσείου ὑπὸ Χαραλάμπους Γ. Χοτζάκογλου	1161
Ἀπολογισμοὶ καὶ Λογοδοσίες Γεν. Συνελεύσεως	1198
Χαιρετισμοὶ σὲ ἐκδηλώσεις	1218
Νεκρολογίες-Ἐπικήδριοι Λόγοι	1256

ΤΟΜΟΣ ΟΗ΄-ΟΘ΄ 4 (2016-2017)

2017

Χρονικά τῆς Ἑταιρείας καὶ τοῦ Μουσείου ὑπὸ Χαραλάμπους Γ. Χοτζάκογλου	1279
Ἀπολογισμοὶ καὶ Λογοδοσίες Γεν. Συνελεύσεως	1324
Χαιρετισμοὶ σὲ ἐκδηλώσεις.....	1341
Ὅροι Δημοσιεύσεως εἰς τὸ Δελτίον τῆς Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν	1373
Πίναξ Βραχυγραφιῶν	1379
Τιμοκατάλογος ἐκδόσεων Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν.....	1383
Συνεργάτες τοῦ τόμου	1387

ΣΤ΄ ΜΕΡΟΣ • ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Πίνακες 1-175	1393
Ἐκδηλώσεις Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν 2016	1571
Ἐκδηλώσεις Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν 2017	1603

TABULA GRATULATORIA

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ Β΄

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΛΕΜΕΣΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΤΑΜΑΣΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗΣ ΗΣΑΪΑΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΟΡΦΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΥΚΚΟΥ ΚΑΙ ΘΗΛΛΥΡΙΑΣ, ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΣΙΣΑΝΙΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ ΠΑΥΛΟΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΒΟΣΤΡΩΝ ΤΙΜΟΘΕΟΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΙΤΙΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΜΕΣΑΟΡΙΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΛΗΔΡΩΝ ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΜΑΘΟΥΝΤΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ ΠΟΡΦΥΡΙΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΑΓΑΘΩΝΟΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΗΛΙΑΣ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΘΕΟΔΩΡΑ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΝΝΑΡΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ

ΦΩΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΕΛΕΝΑ ΕΛΙΩΤΗ

π. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΖΟΥΜΟΣ

ΣΤΑΥΡΟΣ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗΣ

ΔΩΡΗΣ ΚΑΚΟΥΡΗΣ

ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ ΚΟΛΙΑΣ

ΕΛΕΩΝΟΡΑ ΚΟΥΝΤΟΥΡΑ

ΣΩΤΗΡΟΥΛΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

ΚΑΤΙΑ ΛΟΒΕΡΔΟΥ-ΤΣΙΓΑΡΙΔΑ

π. ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΜΑΛΑΜΟΥΣΗΣ

ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΑΜΑΛΟΥΚΟΣ

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΤΣΑ ΜΑΝΙΑΤΗ-ΚΟΚΚΙΝΗ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΤΣΙΟΥΜΗ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Γ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΕΚΟΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΝΙΚΟΣ ΜΠΙΟΝΟΒΑΣ

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΝΕΡΑΝΤΖΗ-ΒΑΡΜΑΖΗ

ΑΓΓΕΛ ΝΙΚΟΛΑΟΥ-ΚΟΝΝΑΡΗ

ΝΤΟΡΙΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΛΙΤΣΑ ΠΑΠΑΘΕΟΦΑΝΟΥΣ-ΤΣΟΥΡΗ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΛΟΥΜΙΔΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ
ΑΝΤΩΝΙΑ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ
ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ
ΧΡΥΣΑ ΡΑΝΟΥΤΣΑΚΗ
ΑΝΤΗΣ ΡΟΔΙΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΑ ΣΤΟΥΦΗ-ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΥ
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ
Πρωτοπρεσβύτερος ΘΩΜΑΣ ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΣΙΜΠΟΥΚΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΧΑΣΙΩΤΗΣ
ΙΟΥΛΙΑ ΧΑΤΖΗΠΑΝΑΓΙΩΤΗ-SANGMEISTER
ΝΙΚΗΤΑΣ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΗΛ
ΕΛΕΝΗ ΧΡΙΣΤΟΥ

MICHELE BACCI
JOHANNES KODER
PETER SOUSTAL

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ζεῖδωρος Ὑετὸς

*Τιμητικὸς Τόμος στὸν Καθηγητὴ Δημήτριο Δ. Τριανταφυλλόπουλο
ἐπὶ τῇ ἐβδομηκονταπενταετηρίδι του*

*Τὸ δ' ἄχνηται, φθόνον ἀμειβόμενον τὰ καλὰ ἔργα
Πίνδαρος, Πυθιονικοί, Β', VII., 14-15.*

Τὸ ἔτος 2016 ἀποτελεῖ ἓνα ἱστορικὸ ὁρόσημο γιὰ τὴ γεραρὰ Ἑταιρεία Κυπριακῶν Σπουδῶν, καθὼς συμπληρῶνει πλέον ὀγδόντα χρόνια ζωῆς, δράσης, δημιουργικῆς παρουσίας καὶ προσφορᾶς στὰ πνευματικὰ τεκταινόμενα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ξεπερνώντας τὰ στενὰ γεωγραφικὰ ὅρια τῆς Μεγαλονήσου. Ἀποτελεῖ πλέον τὸν ἀρχαιότερο ἐν ζωῇ πνευματικὸ καὶ ἐπιστημονικὸ φορέα τῆς Κύπρου, ὁ ὁποῖος ἰδρύθηκε ἐπὶ Ἀγγλοκρατίας ἕνεκα τῆς ἀνάδειξης τῆς ἑλληνικότητος τοῦ νησιοῦ καὶ συνεχίζει τὴν πορεία του φέρνοντας στὸ φῶς ἄγνωστες πτυχὲς κατὰ πρῶτον τῆς Ἱστορίας, Ἀρχαιολογίας καὶ Λαογραφίας καὶ κατὰ δεύτερον τῆς ἐν γένει Κυπριολογίας. Στὸ παρὸν Διοικητικὸ Συμβούλιο ἔλαχε ὁ κλῆρος νὰ ἐορτάσει ἀφενὸς αὐτὴ τὴν ἱστορικὴ ἐπέτειο, ἀλλὰ καὶ νὰ σηκώσει στοὺς ὦμους του τὸ φορτίο τῆς πνευματικῆς κληρονομίᾳς ὀγδόντα χρόνων βίου καὶ καρποφόρου δράσεως.

Μὲ αὐτὴ τὴν ἱστορικὴ ἐπέτειο συνέπεσε ἓνα ἀκόμη εὐχάριστο γεγονός. Ἡ συμπλήρωση 75 χρόνων τοῦ Καθηγητοῦ Δημητρίου Δ. Τριανταφυλλόπουλου καὶ ἐξέχοντος μέλους τῆς Ἑταιρείας μας. Ὁ ἐκ Χαλκίδος ὀρμώμενος Δημήτριος Δ. Τριανταφυλλόπουλος, γόνος ἐκπαιδευτικοῦ, σπούδασε στὴν Ἀθήνα, στὴ Βιέννη καὶ στὸ Μόναχο, τόσο Φιλολογία, ὅσο καὶ Βυζαντινὴ Ἀρχαιολογία, στὴν ὁποία καὶ προσηλῶθηκε καὶ ἀφιέρωσε ὁλόκληρο τὸ κομμάτι τῆς ζωῆς του στὴν Κύπρο. Μετὰ ἀπὸ μακρὰν θητεία στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐξελέγη καὶ διετέλεσε πρῶτος Καθηγητὴς Βυζαντινῆς καὶ Μεταβυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας καὶ Τέχνης τοῦ Τμήματος Ἱστορίας καὶ Ἀρχαιολογίας στὸ νεοσύστατο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Κατὰ τὴν καρποφόρο του θητεία στὸ Πανεπιστήμιο Κύπρου ἐνεδύθη διάφορα ἀξιώματα (μέλος τῆς Συγκλήτου, μέλος τοῦ Συμ-

βουλίου τῆς Σχολῆς, Ἀντιπρόεδρος τοῦ Τμήματος καὶ Κοσμήτωρ), συνδιοργάνωσε τὸ πρῶτο διατμηματικὸ, μεταπτυχιακὸ σεμινάριο γιὰ τὸ Βυζάντιο καὶ ἐπέβλεψε μεταπτυχιακοὺς καὶ διδακτορικοὺς φοιτητὲς στὴν Κύπρο ἕως τὴν ἀφυπηρέτησή του τὸ 2008, καθὼς ἐπίσης καὶ ὑποψήφιους διδάκτορες σὲ πανεπιστήμια ἐκτὸς Κύπρου. Ἡ συμβολὴ του ὡς θεμελιωτὴ τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν στὸν ἀκαδημαϊκὸ χῶρο τῆς Κύπρου καὶ στὴν ἀνάδειξη τοῦ βυζαντινοῦ παρελθόντος τῆς Μεγαλονήσου διεθνῶς ὑπῆρξε καθοριστική. Τὸ μέγεθος τῆς προσφορᾶς του στὴν ἐπιστήμη, ὁ ἀναγνώστης θὰ μπορούσε ἐνδεχομένως νὰ τὸ προσεγγίσει σὲ ἓναν βαθμὸ ἀπὸ τὴν *Εργογραφία* του, ποὺ κάνει καθέναν ἀπὸ ἐμᾶς νὰ ἰλιγγιᾷ. Ἡ πρόφρονα ὁμως διάθεσή του νὰ μοιράζεται μὲ ὅλους τὶς ἐνδελεχεῖς γνώσεις του, ἡ πληθωρική, ἐγκάρδια καὶ ἀφειδώλευτη, πολυειδὴς προσφορά του πανταχοῦ, τὸ ἀπαράμιλλο ἥθος, ὁ διαχωρισμὸς του ἀπὸ τοὺς τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες καὶ ἡ ἀκεραιότητά του χαρακτηροῦς του δὲν μπορεῖ δυστυχῶς νὰ ἀποτυπωθεῖ πλήρως, ἀλλὰ θὰ ἀποτελέσει τὴν παρακαταθήκη, ποὺ ἀφήνει πίσω του σὲ ὅσες καὶ ὅσους ἔχουν τὴν τύχη νὰ τὸν γνωρίσουν. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ κρίναμε ὅτι ὁ τίτλος τοῦ τιμητικοῦ τόμου «Ζεῖδωρος ὑετὸς» σκιαγραφεῖ μὲ ἐνάργεια τὸν Δημήτριο Τριανταφυλλόπουλο, καθὼς ὁ τιμώμενος μετατρέπεται σὲ ἓναν πνευματικὸ ὑετὸ καὶ μὲ τὰ νάματα τῆς σοφίας του μετουσιώνει τὴν ἄρουρα σὲ βλαστάνουσα.

Ἀποτελεῖ ἐπομένως ἰδιαίτερη χαρά, τόσο γιὰ τὸ παρὸν Διοικητικὸ Συμβούλιο, ὅσο καὶ γιὰ μένα ὡς Πρόεδρου του, νὰ ἔχουμε τὴν τιμὴ νὰ ἐπιμεληθοῦμε τὸν παρόντα ἀφιερωματικὸ τόμο, τὸν ὁποῖον ἀποφασίσαμε ὁμοφώνως νὰ ἐκδώσουμε διπλοῦν, ὡς ἐλάχιστη ἐκφραση ἐκτίμησης καὶ ἀναγνώρισης τῆς προσφορᾶς του στὴν Ἑταιρεία Κυπριακῶν Σπουδῶν, ἀλλὰ καὶ εὐρύτερα στὸν τόπο καὶ στὸ Γένος. Τὸν τηλαυγὴ παρόντα στέφανο ἀναγνώρισης στὸν τιμώμενο «ἔπλεξαν» 50 ἄρθρα ὁμοτέχων, συναδέλφων, μαθητῶν καὶ προσωπικῶν του φίλων, καθὼς καὶ πολλῶν ἄλλων προσφίλων του προσώπων ἀπὸ τὴ διεθνή ἀκαδημαϊκὴ κοινότητα, ποὺ ἀναφέρονται στὴν *Tabula Gratulatoria*.

Στὸ τελευταῖο τμῆμα τοῦ τόμου περιλαμβάνονται ὡς συνήθως, τὰ Πειραγμένα τῆς Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν κατὰ τὰ ἔτη 2016-2017. Μία ἀπλὴ φυλλομέτρηση τῶν κειμένων καὶ τοῦ συνοδευτικοῦ φωτογραφικοῦ ὕλικου καταδεικνύει περίτρανα, πὼς ἡ Ἑταιρεία Κυπριακῶν Σπουδῶν δὲν ἀποτελεῖ ἓναν φορέα μὲ τοπικὸ ἐπίκεντρο καὶ μονοδιάστατη δράση, ἀλλὰ ἓναν δυναμικὸ, ἐπιστημονικὸ φορέα μὲ πολυειδεῖς ἐπιστημονικὲς καὶ ἐρευνητικὲς συνεργασίες μὲ πλειάδα φορέων

στήν Κύπρο, ἀλλὰ καὶ δραστηριότητα, ποὺ ἐξακτινώνεται ἀπὸ τὸ βορειοδυτικὸ ἄκρο τῆς Εὐρώπης ἕως τὴν Κωνσταντινούπολη μετατρέποντάς την σὲ ἕναν πολιτισμικὸ πρεσβευτὴ τῆς Κύπρου. Ἡ δράση της χαρακτηρίζεται ἀπὸ εὐρωπαϊκὰ προγράμματα, ἐπιμόρφωση φοιτητῶν, ἐρευνητῶν καὶ πανεπιστημιακῶν, διαλέξεις, συμπόσια, συνέδρια καὶ διεθνεῖς ἐκθέσεις, ἐκδόσεις, ὀπτικοακουστικὲς παραγωγές, ἐπιμορφωτικὰ σεμινάρια καὶ ἐκπαιδευτικὰ προγράμματα, ἐμπλουτισμὸ συλλογῶν κειμηλίων, μουσειακὲς δράσεις, καταγραφὲς συλλογῶν καὶ συντήρηση ἐκθεμάτων μεταξὺ ἄλλων. Ὅλα αὐτὰ δὲν θὰ εἶχαν πραγματοποιηθεῖ, ἂν δὲν εἴχαμε τὴ στήριξη καὶ συμπαράσταση δεκάδων φορέων καὶ ἐθελοντῶν, οἱ ὅποιοι μὲ αὐτὸν τὸ τρόπο καταθέτουν τὴν προσφορά τους στὸ πολιτισμικὸ γίγνεσθαι τοῦ τόπου μας, συναισθανόμενοι τὴ βαριὰ εὐθύνη ποὺ συνεπάγεται ἡ πνευματικὴ κληρονομιά τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Τοὺς εὐχαριστῶ ὅλες καὶ ὅλους βαθύτατα, ιδίως γιὰ τὴ στήριξη σὲ δύσκολες στιγμές, «ταῖς μὲν ὀπίσω ἐπιλανθάνομενοι, ταῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενοι κατὰ σκοπόν». Τὸ 2016 ὅμως σημαδεύθηκε καὶ ἀπὸ μία μεγάλη ἀπώλεια στὸν τομέα τῶν Γραμμάτων, τὴν ἐκδημία τοῦ Θεόδωρου Παπαδόπουλλου, εἰς μνήμην τοῦ ὁποίου δημοσιεύονται οἱ νεκρολογίες στὸ τέλος τοῦ τόμου. Εἴμασταν τυχεροί, ὅσοι τὸν γνωρίσαμε καὶ τὸ ἔργο του θὰ ἀρδεύει τὶς πνευματικὲς ἀνησυχίες τῶν νεωτέρων γενεῶν. Μὲ αὐτὲς τὶς σκέψεις παραδίδουμε στὸν ἀναγνώστη τὸν παρόντα διπλοῦν τόμο καὶ εὐχόμαστε νὰ ἐορτάσουμε τὰ ἐνενηντάχρονα τῆς Ἑταιρείας σὲ μία ἐλεύθερη πατρίδα.

Λευκωσία

Ἑορτὴ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ

Χαράλαμπος Γ. Χοτζάκογλου

Πρόεδρος Δ.Σ.

Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν

Ἀρχιμανδρίτου Φωτίου ΙΩΑΚΕΙΜ

**Ἀνέκδοτος ἀσματικὸς κανόνας πρὸς τὸν
ὄσιο Ἰωάννη τὸν Λαμπαδιστὴ
(Πίνακας 38)**

Ὁ χαριτώννυμος καὶ θεοφόρος ὄσιος Ἰωάννης ὁ Λαμπαδιστής¹ ἀποτελεῖ ἀναμφίβολα ἓναν ἀπὸ τοὺς πλέον γνωστοὺς καὶ λαοφιλεῖς ἀγίους τῆς Κύπρου. Σύμφωνα μὲ τὰ στοιχεῖα πὺ μᾶς παρέχει ὁ Βίος² του, καθὼς καὶ οἱ λοιπὲς σχετικὲς ἀρχαιολογικὲς καὶ ἱστορικοφιλολογικὲς πηγές, ἤκμασε κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρου Γ' τοῦ Βοτανειάτη (1078-1081), δηλαδὴ κατὰ τὸν 11ο αἰῶνα, ἐνῶ ἡ τιμὴ του ἀρχίζει λίγο μετὰ τὴν ὁσία κοίμησίν του. Κατὰ τὶς ἀρχές τοῦ 12ου αἰῶνα ὁ πατέρας του, Πρεσβύτερος Κυριακός, κατόπιν θεοσημειῶν πὺ τελοῦσε ὁ υἱός του, ἐνεργεῖ τὴν ἀνακομιδὴ τῶν ἱερῶν

1. Ἡ σχετικὴ πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ ὁσίου Ἰωάννη τοῦ Λαμπαδιστῆ βιβλιογραφία τυγχάνει πλούσια. Παραπέμπουμε ἐδῶ στὰ ἔργα, ὅπου καὶ περαιτέρω συναφῆς βιβλιογραφία: (ἐπιμ. Ἱερὰ Μητρόπολις Μόρφου) Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Λαμπαδιστής. Βίος· Ἡ Ἱερὰ Μονὴ του Παρακλητικὸς Κανὼν, Περιστερώνα (3)²2010· Γ. Κάκκουρα, Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Λαμπαδιστής. Συμβολὴ στὴν Κυπριακὴ Ἀγιολογία, (ἐκδ. Κέντρο Μελετῶν Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου), Λευκωσία 2007· [Χαρίτων μοναχὸς Σταυροβουνιώτης], «Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Λαμπαδιστής» Ὁ Ζωοποιὸς Σταυρὸς τχ. 101-105 (2009) 580-584.

2. Ἡ ἀρχαιότερη μορφή τοῦ Βίου τοῦ ὁσίου Ἰωάννη τοῦ Λαμπαδιστῆ διασώθηκε στὸ χγφ. Μονῆς Σταυροβουνίου 4, πὺ γράφηκε στὶς 6 Μαρτίου 1903 ἀπὸ τὸν μοναχὸ Κύριλλο Σταυροβουνιώτη, πὺ καταγόταν ἀπὸ τὸν Ἅγιον Ἰωάννη τοῦ Ἀγροῦ. Σύμφωνα μὲ σημείωση τοῦ γραφέα στὴ σ. 55, τὴν Ἀκολουθία καὶ τὸ συνημμένο συναξάριο τοῦ ὁσίου Ἰωάννη ἀντέγραψε ἀπὸ χγφ. κάποιου ἱερέως Σάββα ἀπὸ τὸν Ἅγιον Θεόδωρο τοῦ Ἀγροῦ, τοῦ ἔτους 1640 (τοῦ χγφ. τοῦτου σήμερα ἀγνοεῖται ἡ τύχη). Τὸ ἐν λόγῳ συναξάριο-Βίος δημοσιεύθηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ ἐμᾶς στὸ Χαρίτωνος μοναχοῦ, «Ἅγιος Ἰωάννης» (ὑποσ. 1) 11-12 (Εἰσαγωγή) καὶ 14-29 (ὁ Βίος μὲ παράλληλη μετάφραση) (ἐφεξῆς Βίος), καὶ στὴ συνέχεια στὸ Κάκκουρα, Ἅγιος Ἰωάννης (ὑποσ. 1) 91-96. Ὁ Βίος αὐτὸς ἀποτελεῖ πιθανώτατα διασκευὴ παλαιότερου ἐκτενέστερου Βίου. Στὸ παρόν, οἱ βιογραφικὲς ἀναφορὲς στὸν ὄσιο Ἰωάννη θὰ γίνονται στὸν Βίο.

του λειψάνων ἀπὸ τὸν ναὸ τοῦ Ἁγίου Ἡρακλείδου στὸν Καλοπαναγιώτη (11ου αἰώνα) καὶ τὰ μετακομίζει παραπλεύρως, ὅπου καὶ ἀνεγείρει ναὸ πρὸς τιμὴν του καὶ ἀγιογραφεῖ τὴν πρώτη του εἰκόνα³.

Ἡ ὑμνολογικὴ τιμὴ τοῦ ὁσίου πρέπει νὰ ἄρχισε ἀπὸ τὴν ἴδια ἐποχὴ, ἂν καὶ δὲν ἔχουμε σαφὴ εἰκόνα της, καθὼς δὲν ἔχει διασωθεῖ ἢ δὲν εἶναι γνωστὴ σχετικὴ χειρόγραφη πηγὴ τῆς περιόδου αὐτῆς. Ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν γνωστῶν Ἀκολουθιῶν (χειρογράφων καὶ ἐντύπων) πρὸς τιμὴν τοῦ Λαμπαδώνυμου Ἰωάννη, ποὺ ἔχει πραγματοποιήσει στὴ διδακτορικὴ του διατριβὴ ὁ ἐρευνητὴς θεολόγος Γεώργιος Κάκκουρας⁴, προκύπτει ἀκριβῶς τὸ συμπέρασμα αὐτό: στὸ μὲν χειρόγραφο *Σταυροβουνίου* 4, ὅπου περιλαμβάνεται Ἀκολουθία καὶ συναξάριο τοῦ ὁσίου, σώζεται τμῆμα Ἀκολουθίας παλαιότερης τοῦ ἔτους 1640 (ἔτος, στὸ ὁποῖο ἀνάγεται τὸ πρωτότυπο τοῦ χειρογράφου αὐτοῦ), ὁ δὲ Κύπριος λόγιος ἱερομόναχος Ματθαῖος Γαλατιανὸς (1566-1637), ποὺ ἔδρασε στὴν Κύπρο στὸ διάστημα περίπου 1606-1637, συνέθεσε (μᾶλλον συμπίλησε) Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου, στὴν ὁποία ἐνέταξε προϋπάρχον ὑλικό, τόσο συναξαριακό, ὅσο καὶ ὑμνογραφικό.

Ἡ ὑμνογραφικὴ λοιπὸν παραγωγὴ πρὸς τιμὴ τοῦ ὁσίου Ἰωάννη εἶναι καὶ πρῶιμη καὶ πλούσια. Αὐτὸ ἔρχεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ καὶ ἡ ἐδῶ ἔκδοση ἀνέκδοτου ἁσματικοῦ κανόνα πρὸς τιμὴν του, ποὺ ἐπισημάνσαμε κατὰ τὴ διερεύνηση τῶν πηγῶν, στὴν ὁποία ἀπὸ ἔτη ἔχουμε ἀναδυθεῖ, γιὰ μία ἀναθεώρηση τοῦ Ἀγιολογίου τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου. Τὸν ἐν λόγῳ κανόνα ἐπισημάνσαμε καταρχὴν σὲ ἔργο τῆς Καθηγήτριας Ἑλένης Παπαηλιοπούλου-Φωτοπούλου, ὅπου παραθέτει τοὺς ἕως τὸ 1996 ἀνέκδοτους ἁσματικούς βυζαντινοὺς κανόνες τῶν Μηναίων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας⁵.

3. Ἡ εἰκόνα αὐτὴ τοῦ ὁσίου δὲν ἔχει διασωθεῖ. Σῶζονται ὅμως στὴ μονὴ τοῦ Λαμπαδιστῆ δύο πρωιμότερες φορητὲς του προσκυνηματικὲς εἰκόνες, χρονολογούμενες στὸν 13ο αἰώνα, ἀσφαλῶς ἀντίγραφα αὐτῆς τῆς πρώτης, μὲ παραστάσεις τοῦ βίου του περιμετρικὰ (βλ. σχετικὰ στὸ: *Ἱερὰ Μητρόπολις Μόρφου. 2000 χρόνια Τέχνης καὶ Ἀγιότητος* (συλλογικὸς Τόμος), (ἐκδ. Πολιτιστικὸν Ἰδρυμα Τραπεζῆς Κύπρου καὶ Ἱερὰ Μητρόπολις Μόρφου), Λευκωσία 2000, 250-253).

4. Κάκκουρα, *Ἅγιος Ἰωάννης* (ὑποσ. 1) 53 κ. ἑξ., 263-265.

5. Ἑλ. Παπαηλιοπούλου - Φωτοπούλου, *Ταμεῖον Βυζαντινῶν Ἀισματικῶν Κανόνων, seu Analecta Hymnica Graeca e codicibus eruta Orientis Christiani*, I. *Κανόνες Μηναίων*, Ἀθῆναι 1996, 53, no. 84.

Ὁ ἐκδιδόμενος κανόνας σώζεται σὲ ἓναν μόνο γνωστὸ κώδικα, τὸν *Σιναϊτικὸ Ἑλληνικὸ 699* (ἐφεξῆς *Sin. Gr. 699*⁶). Τὸν κώδικα μελετήσαμε ἀπὸ μικροταινία (microfilm)⁷. Ὁ κώδικας, ἐν μέρει βομβύκινος καὶ ἐν μέρει περγαμηνός, χρονολογεῖται στὸν 14ο αἰ. καὶ ἀποτελεῖ συλλογὴ Ἀκολουθιῶν καὶ ὄχι ἓνα ἀπηρτισμένο Μηναῖο. Εἶναι ἀκέφαλος καὶ κολοβός, καὶ ἡ στάχυσή του ἔχει ἐκπέσει. Ἔχει διαστάσεις 16X13 ἐκ., ἀποτελεῖται ἀπὸ 143 φύλλα (τὸ φ. 5 ἔχει ἐκπέσει, τὰ δὲ πρῶτα φύλλα ἔχουν τεταραγμένη σειρὰ), καὶ εἶναι γραμμένοι ἀπὸ διάφορους γραφεῖς. Τὰ πρωτογράμματα εἶναι ἀπλὰ καὶ ἀκόσμητα, ὅπως ἀπλὰ εἶναι καὶ τὰ διαχωριστικὰ ἐπίτιτλα.

Ὁ κανόνας τοῦ ὁσίου Ἰωάννη⁸ εἶναι συμπεπλεγμένος στὸν κώδικα μὲ τὴν Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου μάρτυρος Δομετίου τοῦ Πέρσου. Ἡ μικτὴ αὐτὴ Ἀκολουθία δὲν φέρει ἡμερομηνία ἐορτασμοῦ στὸν κώδικα. Ἡ κ. Παπαηλιοπούλου ὀρθὰ θέτει τοὺς ἐν λόγῳ ἀνέκδοτους κανόνες στὴ Δ' Ὀκτωβρίου μηνός, ἀλλ' ἔχοντας ὑπόψιν μόνο τὸν ἐορτασμὸ τοῦ ἁγίου Δομετίου κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτή, ὅπως ὑποσημειώνει⁹, σύμφωνα μὲ τὸ *Συναξάριον Κωνσταντινουπόλεως*¹⁰. Ἡ Παπαηλιοπούλου σημειώνει ὅτι ἔλαβε τὴν ἡμερομηνία αὐτὴ ἐορτασμοῦ τοῦ ἁγίου Δομετίου ἀπὸ τὸν κώδ. *Par. Gr. 1560* (Μηναῖον τοῦ 15ου αἰ.), ἀλλὰ ἀπὸ μελέτη τῶν *Synaxaria Selecta* τῆς Δ' Ὀκτωβρίου στὸ *Συναξάριον Κωνσταντινουπόλεως*¹¹, ἡ μνήμη αὐτὴ ἀναγράφεται σὲ πλείστα ὅσα ἄλλα χειρόγραφα βυζαντινὰ *Συναξάρια*. Γι' αὐτὸ καὶ στὸ *Συναξάριον Κωνσταντινουπόλεως*, ἂν καὶ ὑπάρχουν βεβαίως

6. Ἀπλὲς καὶ ἐπιγραμματικὲς περιγραφὲς τοῦ κώδικα βλ. στά: V. Gardthausen, *Catalogus Codicum Graecorum Sinaiticorum*, Oxonii 1886, 156· M. Kamil, *Catalogue of All Manuscripts in the Monastery of St. Catharine on Mount Sinai*, Wiesbaden 1970, 99.

7. Εὐχαριστῶ καὶ ἀπὸ τῆ θέσης αὐτὴ τὸν ὁμότιμο Καθηγητὴ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ΕΚΠΑ κ. Σπυριδῶνα Κοντογιάννη, ὑπεύθυνο τοῦ αὐτόθι Κέντρου Σιναϊτικῶν Μελετῶν, καθὼς καὶ τοὺς συνεργάτες του, γιὰ τὴν ἀντιγραφή τῆς μικροταινίας τοῦ ἐν λόγῳ κώδικα.

8. Ἡ κ. Παπαηλιοπούλου δὲν ὑποπεύθηκε, οὔτε καὶ διερεῖνησε σὲ ποιόν ὅσιο Ἰωάννη ἀναφέρεται ὁ ἐκδιδόμενος κανόνας.

9. Παπαηλιοπούλου - Φωτοπούλου, *Ταμείον* (ὑποσ. 5) 53, ὑποσ. 61.

10. (ἐπιμ. H. Delehayé) *Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae*. Propylaeum ad *Acta Sanctorum Novembris*, Bruxelles 1902 (ἀνατ. 1972) στ. 103.28-104.26.

11. Delehayé, *Synaxarium* (ὑποσ. 10) στ. 103-104.42-53.

καὶ ἄλλες ἡμέρες ἑορτασμοῦ του¹², ἡ Δ΄ Ὀκτωβρίου προκρίνεται καὶ τίθεται ὡς ἡ κυρία ἡμέρα μνήμης του.

Αναφορικά τώρα πρὸς τὸν συννυμνούμενο στὴν ἐν λόγω Ἀκολουθία ὅσιο Ἰωάννη, πουθενὰ δὲν προσωνυμεῖται ὡς Λαμπαδιστής. Τὸν ταυτίζουμε ὅμως μὲ ἀσφάλεια μὲ τὸν Λαμπαδώνυμο ἅγιο γιὰ ποικίλους λόγους: α. ἔνεκα ὁμωνυμίας (Ἰωάννης). β. ἔνεκα τῆς ἡμέρας ἑορτασμοῦ (Δ΄ Ὀκτωβρίου), λόγου καθοριστικῆς σημασίας, καθότι ἡ ἡμέρα μνήμης τοῦ Λαμπαδιστῆ Ἰωάννη στὴν τοπικὴ παράδοση, τόσο τῇ χειρόγραφῃ, ὅσο καὶ τὴν ἔντυπῃ, εἶναι ἡ Δ΄ Ὀκτωβρίου καὶ μόνον. γ. ἀπὸ ὅσο ἐρευνήσαμε, κανένας ἄλλος ὅσιος Ἰωάννης στὸ *Συναξάριον Κωνσταντινουπόλεως*, στὰ *Acta Sanctorum* ἢ σὲ ἄλλη ἔγκυρη ἀγιολογικὴ πηγὴ δὲν ἑορτάζει κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ (4ῃ Ὀκτωβρίου).

Ὅσον ἀφορᾷ στὴ διάρθρωση τῆς ὅλης Ἀκολουθίας τῆς Δ΄ Ὀκτωβρίου στὸν *Sin.Gr.* 699, ποὺ περιλαμβάνεται στὰ φφ. 82r-90r, παρατηροῦμε ὅτι ἡ τοῦ ἁγίου Δομετίου παρατίθεται κατὰ τὴ συνήθη λειτουργικὴ τάξη τῶν πρῶιμων Μηναιῶν¹³ (ἀπὸ τὸν 9ο ἕως καὶ τὸν 11ο-12ο αἰ.). Προτάσσεται δηλαδὴ τὸ μεσώδιο κάθισμα τῆς γ΄ ὥδης, ἀκολουθοῦν τὰ στιχηρὰ προσόμοια τροπάρια (ἐδῶ παρεντίθεται καὶ ἓνα ἰδιόμελο, μεταγενέστερα γραμμένα) καὶ ἔπεται ὁ κανόνας. Ὁ ἀντιγραφεὺς δὲν ἐνέταξε κάθισμα καὶ προσόμοια τοῦ ὁσίου Ἰωάννη (ποὺ κανονικὰ θὰ πρέπει νὰ περιλάμβανε τὸ πρωτότυπο), παρὰ μόνον τὸν ἁσματικὸ πρὸς τιμὴν τοῦ κανόνα, κι αὐτὸν συμπεπλεγμένως μὲ τὸν τοῦ ἁγίου Δομετίου. Προτάσσεται δηλονότι αὐτὸς τοῦ ἁγίου Δομετίου καὶ ἀκολουθεῖ ὁ τοῦ ὁσίου Ἰωάννη, ἐπισφραγίζονται δὲ καὶ οἱ δύο μὲ κοινὸ θεοτοκίον. Ἀμφότεροι οἱ κανόνες στὸν κώδικα μᾶς παραδίδονται ἀνώνυμοι καὶ εἶναι σὲ ἥχο πλ. δ΄. Ὅπου οἱ κανόνες ἀκολουθοῦν τὸν αὐτὸ εἶρμό, τὰ τροπάρια τοῦ ὁσίου ἐντάσσονται μετὰ τὸν κανόνα τοῦ ἁγίου Δομετίου, εἰσαγόμενα μὲ τὴ συνήθη παλαιογραφικὴ σύντμηση τῆς λέξης «ὁσίου» στὴν ἀριστερὴ ὦα τῆς σελίδας. Ἡ αὐτὴ σύντμηση τίθεται καὶ στὴν περίπτωσι δύνειρμης ὥδης, ἀλλ΄ ἐκεῖ προστίθεται ἡ φράσις «Εἶρμ(ὸς) ἄλλος» καὶ ἀκολουθεῖ ἡ ἀρκτικὴ φράσις τοῦ δευτέρου εἵρμου.

12. Delehayé, *Synaxarium* (ὑποσ. 10) στ. 1076.

13. Γιὰ τὴ διάρθρωση τῶν βυζαντινῶν Μηναιῶν εὐρύτερα βλ. R. Krivko, «A typology of byzantine office Menaia of the ninth-fortheenth centuries» *Scrinium. Journal of Patrology, Critical Hagiography and Ecclesiastical History* 7-8.II (2011-2) 3-68.

Ἕνα σημαντικό ζήτημα, ποὺ τίθεται ἐδῶ, εἶναι ἡ προέλευση τῆς (ἔστω κολοβῆς) αὐτῆς Ἀκολουθίας τοῦ Λαμπαδιστῆ καὶ ἡ ἔνταξή της, σὲ μία μάλιστα τόσο πρῶιμη ἐποχὴ (οὔτε ἴσως δύο αἰῶνες μετὰ τὴν κοίμησή του), σὲ Σιναϊτικὸ κώδικα. Ἀσφαλῶς τὸ ἐρμηνευτικὸ κλειδί βρίσκεται στὴν παρουσία μετοχίων τῆς μονῆς Σινᾶ στὴν Κύπρο, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀπὸ τὴν πρῶιμη βυζαντινὴ περίοδο καὶ ἐφεξῆς σχέση τοῦ κυπριακοῦ μὲ τὸν σιναϊτικὸ μοναχισμό. Γιὰ παράδειγμα, τὸν ζ' αἰῶνα μεταβαίνουν γιὰ νὰ μονάσουν στὸ Σινᾶ ὁ περιώνυμος ὁσιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης¹⁴ μὲ τὸν συμπατριώτη του ὁσιο Στέφανο¹⁵, ἀμφότεροι καταγόμενοι ἀπὸ τὴν Ἀμαθοῦντα τῆς Κύπρου, καθὼς καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Σέργιος Τιμοκράτης¹⁶, μετὰ τὴν παραίτησή του ὕστερα ἀπὸ τὸ 655 ἀπὸ τὸν περικλεή, ἀλλὰ καὶ ἀκανθοστεφανωμένο θρόνο τῆς Κωνσταντίας. Ἡ διαχρονικὴ μετάβαση Κυπρίων μοναχῶν στὸ σπουδαῖο μοναστικὸ κέντρο τοῦ Σινᾶ τεκμαίρεται καὶ ἀπὸ τὴν παρουσία καὶ ἄλλων κυπριακῶν χειρογράφων στὴ βιβλιοθήκη τῆς μονῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης στὸ Σινᾶ, καθὼς καὶ χειρογράφων τοὺς ἐνθυμήσεων σὲ σιναϊτικοὺς κώδικες¹⁷. Εὐλόγο εἶναι οἱ Κύπριοι αὐτοὶ ἱεραπόδημοι νὰ μετέφεραν μαζί τοὺς κυπριακὰ χειρόγραφα καὶ ἁσματικὲς Ἀκολουθίες Κυπρίων ἀγίων. Ὑπενθυμίζουμε ἐδῶ τὴν παράλληλη περίπτωση τῆς βυζαντινῆς ἁσματικῆς Ἀκολουθίας τῶν ὁσίων Ἡλιοφώτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ποὺ συνετέθη στὴν Κύπρο κατὰ τοὺς 7ο-9ο αἰ. καὶ διασώθηκε σὲ ἓναν μόνο κώδικα, τὸν *Sin. Gr. 627* (11ου αἰ.), τὴν ὁποία

.....
14. Πρόσφατο ἀξιόλογο λῆμμα γιὰ τὸν ὁσιο Ἀναστάσιο τὸν Σιναΐτη, ὅπου ἀποκαθίσταται κατὰ τὸ ἐνὸν ἡ σχετικὴ περὶ τὸ πρόσωπο καὶ τὸ συγγραφικὸ τοῦ ἔργο ἱστορικὴ ἀλήθεια, ἔχει γραφεῖ ἀπὸ τὸν B. Flusin, λῆμμα: «Ἀναστάσιος Σιναΐτης» *Μεγάλῃ Ὁρθόδοξῃ Χριστιανικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ* 2 [2011] 399-400.

15. R.-J. Lilie et alii, *Prosopographie der mittelbyzantinischen Zeit*. Erste Abteilung (641-867), Berlin -New York 2001, IV., 218-219, no. 6963.

16. Lilie et alii, *Prosopographie* (ὑποσ. 15) 93, no. 6532· Ih. Ševšenko, «The early period of the Sinai Monastery in the light of its inscriptions» *DOP* 20 (1966) 264.

17. C. N. Constantinides, R. Browning, *Dated Greek Manuscripts in Cyprus to the Year 1570*, (Dumbarton Oaks Studies XXX - Cyprus Research Center Texts and Studies of the History of Cyprus XVIII), Nicosia 1993, 34. Στὸ ἔργο αὐτὸ περιγράφονται ἡ ἀναφέρονται ὁκτὼ κυπριακὰ χγφ. στὸ Σινᾶ, χρονολογούμενα ἀπὸ τὸν 12ο ἕως τὸν 16ο αἰῶνα.

καὶ ἐκδώσαμε τὸ 2004¹⁸. Περαιτέρω, τυγχάνει ἐνδιαφέρον τὸ ὅτι ὁ κώδ. *Sin. Gr. 699* περιλαμβάνει ἀκόμη μία ἀνέκδοτη Ἀκολουθία Κυπρίου ἁγίου, αὐτὴ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος¹⁹, τὴν ὁποία προτιθέμεθα νὰ ἐκδώσουμε.

Στὸ παρὸν ἐπιλέξαμε νὰ ἐκδώσουμε μόνο τὸν κανόνα τοῦ ὁσίου Ἰωάννη τοῦ Λαμπαδιστῆ. Ὅπως προαναφέραμε, ὁ κανόνας στὸν κώδικα παραδίδεται ἀνώνυμος. Ἐχει συντεθεῖ σὲ ἥχο πλ. δ', μὲ εἰρμὸ τῆς α' ᾠδῆς «Ἄισωμεν τῷ Κυρίῳ, τῷ διαγαγόντι τὸν λαὸν αὐτοῦ». Ὁ ἀριθμὸς τῶν τροπαρίων ἐκάστης ᾠδῆς διαφέρει. Ἀπὸ τὴ σχετικὴ ἔρευνα διαπιστώσαμε ὅτι κανένα τροπάριο δὲν εἶναι πρωτότυπο. Ὁ κανόνας εἶναι πλήρως συμπληρωματικὸς. Ὁ ἄγνωστος συμπιλητὴς, προφανῶς στὴν Κύπρο καὶ πιθανὸν στὸν καθαρὸ χῶρο τιμῆς τοῦ ὁσίου, τὴ μονή του στὸν Καλοπαναγιώτη, ἀπήρτισε τὸν κανόνα ἐπιλέγοντας ἀνάμικτα τροπάρια τῶν ὁμοήχων κανόνων τῶν ὁσίων Σισῶη (C' Ἰουλίου²⁰, τὰ αὐτὰ καὶ στὸν κανόνα τοῦ ὁσίου Ἰσαακίου [Λ' Μαΐου]²¹), Ποιμένος (KZ' Αὐγούστου²²) καὶ Μωσέως τοῦ Αἰθίοπος (KH' Αὐγούστου²³). Τὰ θεοτοκία προέρχονται ἐπίσης ἀπὸ τοὺς κανόνες τῶν αὐτῶν ὁσίων. Τὰ τροπάρια τίθενται ἄλλοτε ὅπως ἔχουν στὸ πρωτότυπο καὶ ἄλλοτε ἐλαφρὰ διασκευασμένα, ἰδίως ὅταν ἐντίθεται τὸ ὄνομα τοῦ ὁσίου Ἰωάννη.

Παρὰ τὸν συμπληρωματικὸ του χαρακτήρα, ὁ κανόνας θεωροῦμε πὼς ἔχει πολυλαπλὴ ἀξία: ἀφενός, ἀποτελεῖ τὴν πρωιμώτερη μαρτυρία λειτουργικῆς (ὕμνο-λογικῆς) τιμῆς τοῦ ὁσίου Ἰωάννη, σὲ μία περίοδο καὶ ἓνα χῶρο ποὺ προφανῶς ἦταν δύσκολο νὰ συντεθεῖ μία ἐξυπαρχῆς νέα Ἀκολουθία· ἀφετέρου, ἡ ἐπιλογή τῶν ὡς ἄνω ὁσιακῶν τροπαρίων ἀπὸ τὸν ἀνώνυμο συμπιλητὴ καὶ τιμητὴ τοῦ Λαμπαδιστῆ δὲν ἦταν, νομίζουμε, τυχαία. Στὸν ἐκδιδόμενον κανόνα, πέραν τῆς

18. Χαρίτωνος Σταυροβουνιώτου, «Οἱ ἐν Κύπρῳ ὅσοι καὶ θεοφόροι ἀσκηταὶ Ἠλιόφωτος, Αὐξουθένιος, Ἐπαφρόδιτος καὶ Εὐθέσιος: Ἡ βυζαντινὴ ἁσματικὴ Ἀκολουθία καὶ ὁ ἀπολεσθεὶς (;) Βίος αὐτῶν» ΚΣ, ΕΣ' (2002) 43-107 (μὲ σχετικὰς εἰκόνες).

19. Ἀναφορὰ σὲ μόνο τὸν ἀνέκδοτο κανόνα τῆς Ἀκολουθίας αὐτῆς βλ. στό: Παπαηλιοπούλου - Φωτοπούλου, *Ταμεῖον* (ὑποσ. 5) 92, no. 226.

20. Delehayé, *Synaxarium* (ὑποσ. 10) στ. 801.1-14.

21. Delehayé, *Synaxarium* (ὑποσ. 10) στ. 717.15-718.19.

22. Delehayé, *Synaxarium* (ὑποσ. 10) στ. 927.1-928.24.

23. Delehayé, *Synaxarium* (ὑποσ. 10) στ. 929.18-932.7.

γενικοῦ ὕφους ἐξύμνησης τῶν ἀσκητικῶν παλαισμάτων καὶ κατορθωμάτων τοῦ ὁσίου, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ὡς ἄνω ὁσίων, οἱ ἀναφορὲς σὲ ὀρισμένα ἐπιλεγμένα τροπάρια συμπίπτουν μὲ συγκεκριμένα γεγονότα, ὅχι μόνο ἀπὸ τὸν παλαιὸ ἀνωτέρω *Βίο* τοῦ Λαμπαδιστῆ, ἀλλὰ καὶ προφανῶς ἀπὸ προσωπικὴ πείρα τοῦ συμπλητῆ, τῆς ζώσας τοπικῆς σχετικῆς παράδοσης καὶ χαρισματικῆς του παρουσίας. Ἔχουμε συγκεκριμένα ἀναφορὲς στὴ μεγάλη του ἄσκησις²⁴, στὸ προορατικὸ του χάρισμα²⁵, στὰ θαυματόβρυτά του λείψανα²⁶ καὶ στὸ πλούσιο θαυματουργικὸ χάρισμα²⁷ τοῦ ἐξυμνουμένου ὁσίου Ἰωάννη, καὶ μάλιστα στὸ κατὰ δαιμόνων χάρισμα²⁸. Ἀκόμη, ὁ Ἰωάννης καλεῖται ἀλείπτης μοναστῶν²⁹. Καὶ γνωρίζουμε ὅτι στὸν χῶρο τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ τάφου τοῦ ὁσίου λειτούργησε μονή, πιθανώτατα ἀπὸ τὸν 12ο αἰώνα, ὅπως τεκμαίρεται ἀπὸ τὶς μορφὲς δωρητῶν μοναχῶν σὲ σπαράγματα τοιχογραφιῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἡρακλείδου τῆς μονῆς τοῦ Λαμπαδιστῆ τῆς περιόδου αὐτῆς³⁰.

* * *

Στὸ κριτικὸ ὑπόμνημα, πρὸς ἀποφυγὴ ὑπερφόρτισής του, ἐπουσιώδη ὀρθογραφικὰ λάθη διορθώνονται σιωπηρὰ (ὅπως οἱ συνήθεις στὰ ὑμνογραφικὰ κείμενα τῆς βυζαντινῆς περιόδου ἀνορθογραφίες, λ.χ. ἡ χρῆση μικροῦ ἀρκτικοῦ στὰ κύ-

.....
24. (Οἱ παραπομπὲς σὲ στίχους ἐδῶ καὶ ἐφεξῆς ἀπὸ τὴν παροῦσα ἔκδοση). Βλ. στ. 72-77. Σύμφωνα μὲ τὸν *Βίο* του, ὁ ὅσιος «διὰ γὰρ τριῶν ἢ τεττάρων ἡμερῶν ἐγένετο. Διαβιβάσας ἐν τοιαύτῃ καρτερίᾳ χρόνους δύο καὶ δέκα, διετέλεσεν ἐν ἀσκήσει καὶ ἀγνείᾳ καὶ προσευχῇ καὶ ἡσυχίᾳ καὶ θεωρίᾳ» (*Βίος*, σ. 16.41-44).

25. Βλ. στ. 96-98. Σύμφωνα μὲ τὸν *Βίο* του (σσ. 16.48-18.53), ὁ Ἰωάννης προεῖδε τὴν τελευτὴ του.

26. Βλ. στ. 146-149. Στὸν *Βίο* ἱκανὲς ἀναφορὲς στὰ ἱερὰ τοῦ ὁσίου λείψανα (σ. 22.117 κ.ἐξ.).

27. Βλ. στ. 28-31. Στὸν *Βίο* πολλαπλὲς ἀναφορὲς στὰ θαύματα τοῦ ὁσίου.

28. Βλ. στ. 39-41, 78-82. Ὡς πρῶτο θαυματουργήμα ἀπὸ τὸν ὅσιο ὁ *Βίος* του (σσ. 20.100-22.123) ἀναφέρει τὴν ἴαση ὀρισμένων σεληνιαζομένων (δαμονιζομένων). Περαιτέρω βλ. *Βίος*, σ. 26.164-165 («*Παντοῖα νοσήματα παύει, δαίμονας ἀπελάνει...*»).

29. Βλ. στ. 106-109.

30. Stylianos, A., Stylianos Judith, *The Painted Churches of Cyprus. Treasures of Byzantine Art*, Nicosia ²1997, 295, εἰκ. 176.

ρια ὀνόματα, ἀντὶ κεφαλαίου). Παραθέτουμε ὅμως σημαντικές διαφορές (φωνητικές, συντακτικές, παραλείψεις, προσθήκες, κ.λπ.) ὡς ἐκφραστικές τῆς ἐποχῆς συγγραφῆς ἢ ἀντιγραφῆς τοῦ κειμένου. Οἱ παλαιογραφικὲς συντμήσεις τοῦ κειμένου ἀποδίδονται ἀναλελυμένα καὶ ἐντὸς παρενθέσεων ().

**Κανὼν τοῦ ὁσίου καὶ Θεοφόρου
πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Λαμπαδιστοῦ**

Σύμβολα καὶ συντομογραφίες³¹

- A: Κώδικας *Sinaiticus Graecus* 699
- EE: *Εἰρμολόγιον*, (ἐπιμ. πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης καὶ μοναχὸς Σπυρίδων Λαυριώτης) [= *Ἀγιορείτικη Βιβλιοθήκη, Μνημεῖα Ἀγιολογικά*, No. 9], Paris 1932, [ἐπιμ. Ἀ. Δ. Παναγιώτου κ.ἄ.], Ἀθήνα ²2006)
- FI: Follieri, H., *Initia Hymnorum Ecclesiae Graecae*, I-V/1-2, Città del Vaticano, 1961-1966 [= *Studi e Testi* 211-215 bis]
- +αβγ+ γραφὴ θεωρούμενη φθαρμένη
- {αβγ} σφαλμένη προσθήκη τοῦ γραφέα
- <αβγ> παράλειψη τοῦ γραφέα ἢ/καὶ δική μου προσθήκη
- [αβγ] προσθήκη γνωστοῦ ἀπὸ τὶς πηγὲς κειμένου, παραλειφθέντος ἀπὸ τὸν γραφέα χάριν συντομίας
- |αβγ| γράμματα πάνω ἀπὸ τὴ γραμμὴ τοῦ κειμένου
- (αβγ) συμπλήρωση παλαιογραφικῶν συντμήσεων

.....
31. Δὲν περιλαμβάνονται ἐδῶ ἔργα, ποὺ ἔχουν ἤδη συντομογραφεῖ προηγουμένως.

φ. 83v ||† Ὁ κανὼν τοῦ ἁγίου Δομετίου καὶ τοῦ ὁσ(ίου)
Ἰω(άννου).

Ἰδιδὴ α΄. Ἦχος πλ. δ΄.
Ἄισωμεν τῷ Κυρίῳ, τῷ διαγαγόντι.

Ὅσ(ίου) 1 Πάθεσι νεκρωθέντα,
σάρκα καθηλώσας, ἅπαν νόημα
ἐμπαθὲς ἐκ καρδίας,
Ἰωάννη παμμάκαρ, ἐξήλειψας.

Θ(εοτοκίον) 5 Σῶσόν με τὸν ἐν ζάλῃ
πάντων ἡδονῶν κλυδωνιζόμενον,
τὸν Σ(ωτῇ)ρα τεκοῦσα,
φ. 84r τοῦ παντὸς ||τὴν γαλήνην πανάμωμε.

Ἰδιδὴ γ΄. Σὺ εἶ τὸ στερέωμα.

Ὅσ(ίου) 10 Σάρκα καθυπέταξας
τῷ λογισμῷ στερβῶς, ὅσιε,
τὴν δὲ ψυχὴν
ἐδειξας δουλείας
τῶν παθῶν ἀταπείνωτον.

φ. 84v 15 ||Λύμης ἀπεκάθηρας
τῆς διανοίας σου ὄμματα
τῆς τῶν παθῶν
ὄθεν ἐνοπτρίζου
καθαρῶς τὸν ἀόρατον.

Τίτλος ἀγί|ου| Α **Εἱρμός α΄** στὸ ΕΕ, σ. 293, ἀρ. 321 (Ἰωάννου μοναχοῦ) **1-4** FI, III, σ. 254 **4** ἐξήλει+ψας+ Α **5-8** FI, III, σ. 613 **Εἱρμός γ΄** στὸ ΕΕ, σ. 293, ἀρ. 321 (Ἰωάννου μοναχοῦ) **9-13** FI, III, σ. 452 **14-18** FI, II, σ. 352 **14** Λοίμης ἀπεκάθαρας Α

290 ■ Ἀρχιμανδρίτης Φώτιος Ἰωακείμ

Θ(εοτοκίον) Τόπον ἀγιάσματος
20 καὶ νοητήν, ἀγνή, τράπεζαν,
ἄρτον Χ(ριστό)ν,
τὴν ζωὴν τῶν ὄλων,
δεξαμένην ὑμνοῦμέν σε.

Ὡιδὴ δ΄. Εἰσακήκοα, Κ(ύρι)ε, τῆς οἰκ[ονομίας σου].

φ. 85r

Ὅσ(ίου) Ἀκηλίδωτον ἔσοπτρον
25 τὰς τοῦ Παρακλήτου αὐγὰς δεχόμενος,
Ἰωάννη, ἐχρημάτισας
καὶ δοχεῖον θείων ἀναβάσεων.

Ἐπομβρία τῆς χάριτος
π(άτ)ερ ποταμοὺς θαυμάτων ἀνέβλυσας,
30 μολυσμὸν ἀποκαθαίροντας
τῶν ἐν πίστει, μάκαρ, προστρεχόντων σοι.

Θ(εοτοκίον) Ἀλατόμητον ὄρος σε
πάλαι Ἀββακοῦμ προεῖδεν, Πανάμωμε,
ὁ Θ(εὸς) ἐξ οὗ ἐπέφανεν
35 καὶ ἡμᾶς φθαρέντας ἀνεκαίνισεν.

Εἰρμός δ΄ στὸ ΕΕ, σ. 294, ἀρ. 322 (Κοσμᾶ μοναχοῦ) **24-27** FI, I, σ. 71 **28-31** FI, I, σ. 525 **31** τοὺς ἐν πίστει μάκαρ σοὶ προστρέχουσιν A **32-35** FI, I, σ. 78 **33** Ἀββακοῦμ] Ἀμβακοῦμ A **34** ἐξ οὗ] ἐκ σοῦ A

φ. 85v

Ἰδιὴ ε΄. Εἰρμ(ὸς) ἄλλος. Ὁρθρίζοντες βοῶμέν σοι, Κ(ύρι)ε.

Ὅσ(ίου)

φ. 86r

Ναὸς τῆς τρισηλίου Θεότητος χρηματίσας,
παθῶν τὰ || ἰνδάλματα
τῆς σῆς ψυχῆς ἀπεμείωσας.

40

Πν(ευμάτ)ων ἀκαθάρτων διώκτης ἐδείχθης, π(άτ)ερ·
Ἁγίου γὰρ Πνεύματος
καθαρὸν σκῆνωμα γέγονας.

Θ(εοτοκίον)

Τὸν ἥλιον τεκοῦσα τὸν ἄδυτον, Θ(εοτό)κε,
ὄλον φωταγωγήσον,
ἀμαυρωθέντα με πάθειςιν.

φ. 86v

Ὅσ(ίου)

|| Ἰδιὴ Ϛ΄. Εἰρμ(ὸς) ἄλλος. Ἰλάσθητί μοι, Σ(ωτ)ήρ.

45

Τοῦ κήτους τοῦ νοητοῦ
πανολεθρίαν διέφυγες,
ἐγκράτειαν, προσευχήν,
ἀγάπην ἀθόλωτον,
κραταιὰν ταπείνωσιν

50

καὶ στοργὴν βεβαίαν
πρὸς Χ(ριστό)ν, π(άτ)ερ, χρησάμενος.

Τῇ νεύσει τῇ πρὸς Θ(εό)ν,
θ(εό)ς θετὸς ἐχρημάτισας,
τῇ πρὸς τὸ φῶς ὀλικῇ

292 ■ Ἀρχιμανδρίτης Φώτιος Ἰωακείμ

- 55 στοργῇ, φῶς γεγένησαι,
ἄγγελος ἐπίγειος,
Ἰωάννη μάκαρ,
ἐπουράνιός τε ἄν(θρωπ)ος.
- <Θ(εοτοκίον)>
60 Εἰς πέλαγος ἄχανές
τῆς ἁμαρτίας ἀπέρριμαι
καὶ καταγίδες παθῶν
δεινῶς με χειμάζουσιν,
ἀθυμίας κύματα
ἐπ' ἐμὲ διήλθον·
65 Θ(εοτό)κε, μὴ παρίδης με.
- φ. 87v Ὅσ(ίου) || Ὡιδὴ ζ'. Εἰρμ(ός) ἄλλος. Παῖδες Ἑβραίων.
- Πᾶσαν ἐξέφυγες κακίαν,
ῥκειώσω δὲ καλῶν τὴν μετουσίαν,
καὶ καλῶν ἐφετῶ
ἀϋλως συνεκράθης,
70 ἀναβοῶν μακάριε·
Ο Θ(εὸς) [εὐλογητὸς εἶ].
- Πόνους ἀσκήσεως ἀμέτροις,
τὴν ἐπίπονον ἐξῆρας ἁμαρτίαν,
Ἰωάννη διὸ
75 τὴν ἄπονον ἐφεῦρες
τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν,
εὐλογῶν τὸν σὸν Δεσπότην.

		Λάμπων ἀκτῖσιν ἀπαθείας, ἀπημαύρωσας δαιμόνων ἐπηρείας, 80 καὶ ἐκ τούτων πολλοὺς κακώσεων ἐρρύσω, ἀναβοῶντας, ὅσιε· Ο Θ(εδ)ς εὐλο[γητὸς εἶ].
Θ(εοτοκίον)	85	Ἴδε, ἦν ἔφησεν Παρθένος, ἐν τῷ Πν(εύματ)ι ὁ μέγας Ἡσαΐας, ἐν γαστρὶ τὸν Θ(εδ)ν φ. 88r συνέλαβε καὶ τί κτει· ᾿Ωι μελωδοῦμεν· Κύριε, ὁ Θ(εό)ς, εὐλο[γητὸς εἶ].
᾿Οσ(ίου)		᾿Ωιδῇ η´. Εἰρμ(ὸς) ἄλλος. Ἑπταπλασίως κάμινον.
	90	Διηγεκέσι χρώμενος φ. 88v προσευχαῖς καὶ δεήσεσι, λύμην ἐκ ψυχῆς τὴν τῶν παθῶν ἐξήλασας καὶ τῆς διανοίας σου 95 τὸ ὀπτικὸν ἐκάθηρας· ὄθεν προορᾶν προφητικῶς ἠξιώθης τὰ μέλλοντα παμμάκαρ, εὐσεβῶς ἀναμέλπων· 100 Λαὸς ὑπερυψοῦτ(ε) Χριστὸν εἰς τοὺς [αἰῶνας].

78-83 FI, II, σ. 325 80 πολλοὺς] πολλῶν 84-89 FI, II, σ. 155 87 συνέλαβε]
σὺν ἔλαβε A Εἰρμὸς η´ στὸ EE, σσ. 287-288, ἀρ. 314 (Ἰωάννου μοναχοῦ)
90-101 FI, I, σ. 314 91 {προσ} || πρὸς εὐχαῖς A 96 προορᾶν] πρὸ ὥρᾶν 101
Χριστὸν] αὐτὸν A

294 ■ Ἀρχιμανδρίτης Φώτιος Ἰωακείμ

		Τῇ ταπεινώσει πάντοθεν πεφραγμένος διέφυγες, π(άτ)ερ, Αἰθιόπων
	105	νοητῶν τοξεύματα· ἀλείπτῃς δὲ γέγονας τῶν μοναστῶν πρὸς πάλιν ἐχθρῶν, ἔργοις τε καὶ λόγοις σὺν αὐτοῖς ἀνακράζων·
	110	Οἱ παῖδ[ες εὐλογεῖτε, ἱερεῖς ἀνυμνεῖτε, λαὸς ὑπερυψοῦτε, Χριστὸν τοὺς αἰῶνας.]
Θ(εοτοκίον)		Ὑπερφνῶς συνέλαβες,
	115	ὑπὲρ λόγον ἐκήσας τὸν Δημιουργὸν τῆς ἀν(θρωπ)ίνης φύσεως,
φ. 89r		γενόμενον ἄν(θρωπ)ον, τὸν τοῦ Π(ατ)ρ(ὸ)ς ἀχώριστον,
	120	Δέσποινα ἀγνή, Ὡι μελωδεῖ πᾶσα κτίσις· Οἱ παῖδ[ες] εὐλο[γεῖτε, ἱερεῖς ἀνυμνεῖτε, λαὸς ὑπερυψοῦτε,
	125	Χριστὸν τοὺς αἰῶνας.]

φ. 89v

Ὅσ(ίου) Ὡιδὴ θ´. Εἰρμ(ὸς) ἄλλος. Ἔφριξε [πᾶσα ἀκοή].

Ἔδυσ μὲν οἷάπερ ἀστήρ
 ἀπὸ κόσμου, πρὸς Χ(ριστὸ)ν δὲ ἀνέτειλας,
 τὸν νοητὸν ἀληθῶς
 δικαιοσύνης παμμάκαρ ἥλιον,
 130 καὶ ὡς ἀκτῖνας τοῖς πιστοῖς
 τὰς σὰς καταλέλοιπας
 φωτοειδεῖς ἀρετάς,
 ἐλαυνούσας τῶν ψυχῶν ἀμαυρότητας.

Τίμιος ἔναντι Θ(ε)οῦ
 135 σοῦ ὁ θάνατος, ἀοίδιμε, γέγονεν·
 καὶ γὰρ ὁσίως ἐν γῇ
 ἐπολιτεύσω, τούτου προστάγματα
 καὶ δικαιώματα σαφῶς
 τηρήσας ἀλώβητα·
 140 ὅθεν ἀνέτειλεν
 ὡς δικαίῳ σοι τὸ φῶς τὸ ἀνέσπερον.

φ. 90r

Στάζουσι, π(άτ)ερ, γλυκασμὸν
 ὠφελείας οἱ τῶν πόνων ἰδρῶτες σου
 || καὶ τὴν πικρίαν ἡμῶν
 145 τῶν παθημάτων ἀποδιώκουσιν·
 ἀναβλυστάνουσιν αἰεὶ
 ἰάσεις τὰ λείψανα

Εἰρμὸς θ´ στὸ ΕΕ, σ. 290, ἀρ. 317 (Ἰωάννου μοναχοῦ) **126-133** FI, I, σ. 352
134-141 FI, IV, σ. 144 **142-149** FI, III, σ. 521 **143** οἱ τῶν πόνων ἰδρῶτες σου]
 οἱ τὸν πόνον ἰδρῶται σου A

296 ■ Ἀρχιμανδρίτης Φώτιος Ἰωακείμ

καὶ σηπεδόνας κακῶν
καὶ ψυχῶν τὸν μολυσμὸν ἐκκαθαίρουσιν.

Θ(εοτοκίον) 150 Ἐξ ἔργων ὅλως ἐν ἐμοὶ
 σ(ωτη)ρία οὐχ ὑπάρχει, Πανάμωμε·
 τὴν ἐναντίαν γὰρ
 ὀδεύων τρίβον, σκότους πεπλήρωμαι·
 ἀλλ' ἢ τὸ φῶς τὸ ἐκ φωτὸς
 155 ἡμῖν ἀνατείλασα
 φώτισον, σῶσόν με,
 μὴ παρίδης με, δεινῶς ἀπολλύμενον.

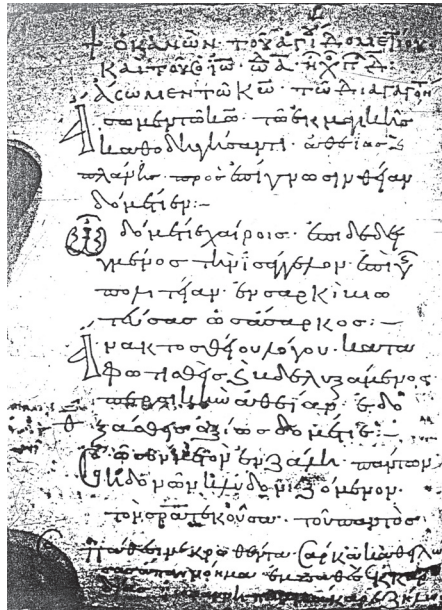
Summary

Archimandrite Fotios IOAKEIM

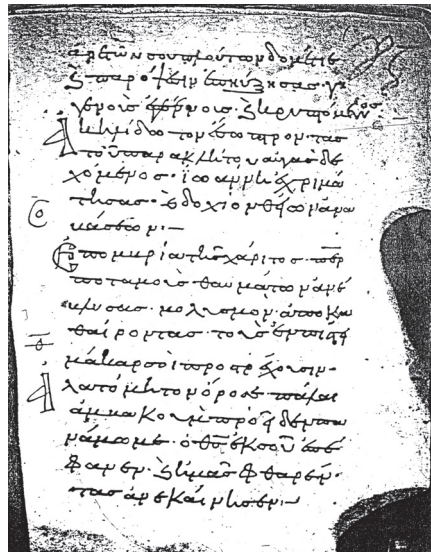
Unpublished festal Canon to saint John the Lampadistes

Saint John the Lampadistes, one of the most beloved and celebrated local saints in Cyprus, flourished towards the end of 11th century, his surname due to his home village, called *Lampadistos* or *Lampadou*, an ancient settlement, nowadays deserted and non-existing. Soon after his death and burial his official cult began, because of his several miracles: At the beginning of 12th cent. a church was built in his name at the village of Kalopanagiotis in Marathassa mountainous region, next to the pre-existing church of St. Heracleidios, and both the churches were incorporated in the monastery complex that started functioning at the spot soon after. The earliest surviving icons of st. John belong to 13th cent. At the same period must have begun the hymnological production in his honor, but only some pieces of it can be traced in a manuscript of the year 1640 (today of unknown fate), copied in the year 1903 and surviving in the Ms. *Stavrovouniou gr. 4*.

In the present article, following a brief and annotated reference to the existing information about the person and early cult of St. John, we publish for the first time a festal canon in his honor, surviving, as in *codex unicus*, in the ms. *Sin. Gr. 699*, which consists a collection of holy services in honor of several saints and is dated to 14th cent. The hereby edited canon is written in the cited ms. along with that of the martyr Dometius the Persian, both placed on the 4th of October, the traditionally only known feast day of st. John the Lampadistes. Although this canon is a compilation and lacks of any originality, it bears a multiple value. It offers the earliest surviving testimony for the hymnological honor of st. John, compiled during a period and in a place where it was difficult to compose an original special service in his honor. Nevertheless, the anonymous compiler had undoubtedly in mind the central points of the saint's ancient *Vita*, as well as miracles from the existing oral and local tradition.

Εικ. 1: Κώδ. Sin. Gr. 699 (14 αϊ.), φ. 83v: Ἡ ἀρχὴ τῶν κανόνων τοῦ ἁγίου Δομετίου καὶ τοῦ ὁσίου Ἰωάννη τοῦ Λαμπαδιστῆ.

Εικ. 2: Κώδ. Sin. Gr. 699 (14 αϊ.), φ. 85r: Ἡ δ' ὥδη τοῦ κανόνα τοῦ ὁσίου Ἰωάννη τοῦ Λαμπαδιστῆ.